

dia, tornem ara a classificar les variants de les mencions citades. *a*) Amb *-d-*, conservada encara, entre vocals (i alguns cops ultralatinitzada com *-t-*): *Kapudeizo*, Acte C. SdUrg. 839 (respectivament, *Kaput eix* en la versió de l'a. 815, i *Caputeizo* en la còpia del S. xii); *Caputece* 867, *Kapudece* 950, *Caputece* 1017, *Capudez* 1032 (bis), *Capudecem* 1040-60, *Kabudez* 1043, *Cabudecii* 1091, *Kabudez* 1043, *Capodeci* 1115, *Capodecii* 1140 i 1146, *Caboded* (en cat.) 1080-95. I el trivial llatinitzat *Capudensis* de (*e*).

β) Aquesta *ð* fricativa intervocàlica (caduca) està representada per *db* en un doc. de 1033: «valle *Capudhense*» (BABL VIII, 423); altres cops apareix com *-z-*: *Cabozed* 1185, i un altre cop ha sofert rotacisme: *Chapuretse* 1037.

γ) Emmudida: *Caboez* 997, 1024, 1033, 1067, 1074. *δ*) Llavors s'hi pot intercalar una *-v-* antihiàtica: *Cabouez* en el Capbreu de l'Acte de la Seu, *Cabovez* 1030, *Cavobecs* 1099, *Cabouez* 1166.

En conclusió l'anàlisi fonètica sembla clarament conduir-nos a una base antiga KAPUDEIKS o -AIKS (apartat *a*), reduïda aviat —com és regular— a -EKS (apartat *b*); i amb el grup *-ks* tornat més trivialment *-ts* (grafiat *-z* o *-ce*), veg. l'apartat *c*). Havent estat sentit aquest final *-ts* com un plural català, la senyoria feudal unitària féu que se n'extragués un pseudo-singular *et* (apartat *d*) —els senyors de *Caboet* podien sentir un plural com un envit importat a repartir llur senyoria.

És clar que tant si el nom és d'origen romànic com si fos pre-romà hem de suposar que s'havia perdut entre la *-k* i la *-s* una vocal: *-kos* o *-kis*; i que en aquest últim cas hauria de ser *-quis* en llatí.

El problema etimològic era obscur, fins enigmàtic; sembla que s'hi hagin acumulat una sèrie de fets sui generis, o excepcionals, per emascarar tota solució i gairebé induir a desesperar-ne. La pacient recollida de les mencions antigues i modernes, i una penetrant anàlisi lingüística, ens duen, però, a una base fonètica ferma, que combinada amb el coneixement geogràfic del lloc i la seva història; i amb vasta erudició de toponomàstica romànica comparada, em sembla donar una solució que, almenys grosso modo, podrà ser acceptada raonablement pels crítics.

La Vall de Cabó és tota ella un gran devessall d'aigües. El poderós rieral té les seves deus en el capdamunt occidental, al peu de l'alta i nevada serra de Boumont, sobretot a la deu de la Torre, que és vora el lloc de *La Torre de Caboet*, llogaret adjacent, avui reduït a mas, que es troba ben bé a la capçalera de la vall; la Font de la Torre (IGC 4º 51 × 42º 15), ha de ser una de les deus més altes, i ben possiblement la deu principal del riu de Cabó; en tot cas és la conca de recepció que es dibuixa allí entorn: és el CAPUT AQUAE. Primerament *Caboet* estava sols constituït pel nucli, dels poblats més alts: el *Cap-de-la-Vall*, la *Torre de Caboet*, fins també *Fevà* i *Senyús*.

El petit escampall de llogarets de l'alta vall, canvià 60

el nom de *Caboets* (*-ez*) en el singular *Caboet* en ser governada tota ella per la forta família feudal dels Isarns, Guitards etc. de *Caboet*. Després en poblar-se més la part baixa de la vall (on avui hi ha l'església parroquial i incloent-hi el Vilar, Pujalt etc.), se n'extragué la forma *Cabó*, percebuda com una espècie d'augmentatiu del nom *Caboet*, el qual designava primerament aquella capçalera.

CAPUT-AQUAE (o CAPUT-AQUA) s'havia tornat ja, en tot el romanç hispànic, un compost, soldant-se com una paraula. En tenim moltes proves en la documentació medieval i en la toponímia. «--- cum *capudaque* et exagador» a. 1184, «cum *capud aquis*» 1125 (*InvLC* l.c. i s. v. *capdaygue* «prise d'eau»); «ipsos *cabedacs* molendinorum vestrorum de Dozens quos jam construxisti in fluvio Aude: qui *cabedacs* predicti adherent honori de Blumato» a. 1142 (d'Albon *Cart. du Temple*, p. 186); no menys en docs. de la nostra rodalia segriana: «ipso molino cum sua *caput-aquis*», doc. d'Oranyà c. l'a. 1025 (Miret, *BABL* VIII, 418).

Com a mot unitari, i ja soldat, en formes fonètiques evolucionades: «molendinis, glebariis, resclausis, *cabitaquis*» a. 1410 (*InvuLC*); potser n'hi hagué també una variant sintàctica CAPITIS AQUA (on *caput* funcionava com a complement genitiu d'*aqua*), i contraient-se (amb *t's > s*) i proveït de la desinència casual d'ablatiu: «et cum *capisacho*» en doc. orig. rossellonès de 1237 (*InvLC*); però anàlogament sense la *-s* interna: «molendinum --- de Oriente in exagador, de Mer. in molendino --- de Occid. in *cabedago*, de Circii in mol. ---» a. 1147 (d'Albon, *Temple*, p. 284); «molendina --- cum *cabedagio*» 1288 (*InvLC*).

El baix llatí en tot això no és més que un vel lleu que disfressa una mica el mot vulgar; perquè en forma catalana també ho trobem, ja descabdellat fonèticament en diverses variants dialectals. En algunes transposà la *ϑ* de AQUA en *aug* i després *og*: «molendinum --- cum *recho*, *cabioch* et exagador, glebariis et aliis» doc. de Camprodon, a. 1306 (*InvuLC*); almenys en la zona de substrat mossàrab, la *ϑ* arabitzada arribà a *-l-* (cf. àr. *rabad* > *raval*): a Cabassers registro avui la *Font de kabalôka*, on neixen o emergeixen les aigües d'un barranc del Montsant, dit de *les Cabaloques* (XII, 71.21, 68.7 etc.).³

I altres d'evolucionades en forma més semblant a la del nostre NL. *Cabdeig* en un doc. indatat, de segles més recents, que copio l'any 1969 a Vallecbre, i que vaig identificar en la meva enquesta d'aquest poble alt-berguedà amb un paratge dalt d'aquells barrancs (xxxviii). En altres llocs del nostre Migjorn, apareix amb *AI* tancat en *é* i *-cs* reduït *-s*: Barranc de *Cabadés* a Barxeta (xxxi, 154.17). En fi també en alguns punts s'ha refet, tornant-ho als mots originaris, però sempre amb el mateix significat: *lo Capaigua* és el paratge on «prenen lo rec», al peu del poble de Perles (que és quasi enfront de Cabó, a l'altra banda del Segre, 10 k. a l'ESE.); i segons *AlcM*, un molí dit *Capdaigua* és a 2 hores de Figueres, i cognom empordanès.